چۆن بتوانین

خەم و خەفەت و پەژارەمان لابدەین

شەرحکردنی

رحمه الله

مامۆستا کامەران کەریم

نووسینەوە و ئامادەکردنی

زانستخوازێکی شەرعی

ئەمە دەقی فەرموودەکەیە (في صحيح ابن حبّان " ٩٧٢ "

أخبرنا أحمد بن علي بن المثنى قال : حدثنا أبو خيثمة قال : حدثنا يزيد بن هارون قال : أخبرنا فضيل بن مرزوق قال : حدثنا أبو سلمة الجهني عن القاسم بن عبد الرحمن عن أبيه عن ابن مسعود قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : (ما قال عبد قط إذا أصابه هم أو حزن : اللهم إني عبدك ابن عبدك ابن أمتك ناصيتي بيدك ماض في حكمك عدل في قضاؤك أسألك بكل اسم هو لك سميت به نفسك أو أنزلته في كتابك أو علمته أحدا من خلقك أو استأثرت به في علم الغيب عندك أن تجعل القرآن ربيع قلبي ونور بصري وجلاء حزني وذهاب همي إلا أذهب الله همه وأبدله مكان حزنه فرحا) قالوا : يا رسول الله ينبغي لنا أن نتعلم هذه الكلمات ؟ قال : (أجل ينبغي لمن سمعهن أن يتعلمهن))

کاتێك کە خەفەتمان هەبوو چی بکەین خۆشەویستانم ؟!خەفەت بەچی ئەروا ؟ غەم و پەژارە بەچی ئەروا ؟

مامۆستا کامەران کەریم (رحمه الله تعالی) حەدیثێك ئەهێنێ ی و دەفەرموێ : (ينبغي لنا أن نتعلم) هەر کەسێك گوێی لەم حەدیسە بوو فەرزە لەسەری ئەبێ فێری بێت نابێ و ناکرێ ئێستا باسی ئەکەین بۆیە ئەبێ حەدیسەکە فێر بن ئەبێ کەلیماتەکانی لەبەر بکەن بیکەن بەدوعا لەهەموو خەفەتەکانتاندا بیلێن !.

پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم)فەرموویەتی : هەرکەسێك گوێی لێ بێت ئەبێ لەبەری بکا وە ئەبێ بیلێت ئەبێ ئەو کەلیماتانە بلێتەوە بۆ ئەوەی ئەو خەم و خەفەتەی کەهەیەتی بروا بەمەش ئەورا کە ئێستا باسی کردوە .

دەقەی حەدیثەکە ئەخوێنینەوە لەمسندی ئیمام ئەحمەد بە سەنەدی صەحیح هاتووە هەروەها لەصەحیحی إبن حبانیش هاتوە لەعبداللە کوری مسعودەوە(رەزا ورەحمەتی الله تعالی یان لێ بێت)(قال رسول الله صلى الله عليه وسلم) پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) فەرموویەتی : (ما قال عبد قط إذا أصابه هم أو حزن)هیچ بەندەیەك نیە لە موسلمانان کە ئەگەر تووشی خەم و خەفەتێك ببێ إلا ئەم

شتانه بلێی كه ئێستا ئه‌یلێی پێغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) ئه‌مه وته‌كه‌یه : (اللهم إني عبدك ابن عبدك ابن أمتك ناصيتي بيدك)یا الله ئه‌ی په‌رستراوی من من به‌نده‌ی تۆم كوری به‌نده‌ی تۆم كوری كه‌نیزه‌كی تۆم واتا دایك و باوكمان عه‌بد و به‌نده و كه‌نیزه‌كی خوان خۆشمان عه‌بدی خواین (ناصيتي بيدك)نێو چاوانم به‌ده‌ستی تۆیه یا الله (ماض في حكمك)ئه‌وه‌ی زانیوته له‌حه‌قی مندا له‌عیلمی غه‌یبی خۆتدا كه‌به‌سه‌رمن دێت ئه‌بێ هه‌ر ئه‌وه بێ واتا ئیمانم به قه‌زا و قه‌ده‌ری تۆ هه‌یه ئه‌ی خوایه ئه‌وه‌ی بۆت نوسیم هه‌ر ئه‌وه‌یه (عدل في قضاؤك) ئه‌وه‌ی له‌سه‌ر منت نوسیوه و عه‌دله و هیچ زولمێكی تێدا نیه چیم به‌سه‌ردێ هه‌مووی عه‌داله‌تی خۆته واتا من له‌نێوان عه‌داله‌ت و فه‌زلی تۆدا ئه‌ژیم ئه‌ی الله تعالى ئه‌گه‌ر شتێكت دامی و پێی به‌خته‌وه‌ر بووم ئه‌وه فه‌زلی خۆته ئه‌گه‌ر تووشی موصیبه‌تێك بووم ئه‌وه عه‌داله‌تی خۆته و زولمت له‌من نه‌كردوه (أسألك بكل اسم هو لك) داوا له‌تۆ ئه‌كه‌م به‌هه‌موو ناوێك كه بۆخۆت داناوه خوای تبارك وتعالى ئی تۆیه (سميت به نفسك) كه بۆخۆتت داناوه (أو أنزلته في كتابك)یان له‌قورئانه‌كه‌تدا تێدایه ، وتمان به‌شی سێیه‌م له‌به‌شی یه‌كخوا په‌رستی ناسینی الله تعالى یه به ئه‌سما وصیفاته‌كانی (أو علمته أحدا من خلقك)یان فێری یه‌كێك له خه‌لقه‌كه‌ی خۆتت كردوه له پێغه‌مبه‌ران (عليهم الصلاة والسلام) (أو استأثرت به في علم الغيب عندك)یان فێری كه‌ست نه‌كردوه له‌عیلمی غه‌یبی خۆتدا داتناوه به‌كه‌ست نه‌وتوه ئه‌مه‌ش ده‌لیله له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی كه‌وا الله تعالى ناو و سیفاتی بێ كۆتایی هه‌یه زۆر كه‌س هه‌یه ده‌ڵێ الله تعالى ٩٩ ناوی هه‌یه و به‌س نا ئه‌و حه‌دیسه به‌هه‌له تێگه‌یشتوون حه‌دیسه‌كه ده‌ڵێ : ئه‌گه‌ر تۆ ٩٩ ناوی خوا بژمێریی له‌نێوان ئه‌و هه‌موو ناوانه‌ی كه كه‌س نازانی چه‌نده ! ئه‌وه الله تعالى ئه‌یخاته به‌هه‌شت ، به‌مه‌رجێك ئیشی پێی بكا و تێبگا و به‌وناوانه كار بكات ،

كه‌واته ناو هه‌یه الله تعالى لای خۆی دایناوه هه‌تاوه‌كو به پێغه‌مبه‌ریشی نه‌وتوه (عليهم الصلاة والسلام) ئه‌وه‌ش یه‌كێك له‌گه‌وره‌ترین به‌لگه‌كان كه پێغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) غه‌یب نازانی، پێغه‌مبه‌ر عیلمی له‌وح وقه‌له‌می نیه ! پێغه‌مبه‌ر به‌شه‌رێك الله تعالى ده‌فه‌رمووێ : (قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ)[1] من به‌شه‌رێكم وه‌حیم بۆ دێ ئه‌وه‌ی بۆم بێی هه‌ر ئه‌وه‌نده‌یه ئه‌وه‌شی بۆم نێت نایزانم ، باشترین به‌لگه‌ش ئه‌وه‌یه پێغه‌مبه‌ر ئه‌یزانی كه‌وا كه‌ی قیامه‌ت

[1] سورة الكهف اية : ١١٠

دێی ؟! هەمووتان ئەزانن کە جوبریل لێی پرسی ڕۆژی قیامەت کەیە ؟ فەرمووی : منیش و جوبریل نایزانی کەیە، کەواتە الله تعالی لە لای خۆیی شاردویتیەوە .

(أن تجعل القرآن)دوای ئەوەی بەم شێوازە جوانە داوات کرد پێغەمبەر نەهات (صلی الله علیه وسلم) بلێ خوایە بۆ خاتری پیاو چاکان و خوایە بۆخاتری فلان یان بلێ خوایە بۆ خاتری دار و بەرد ! ! نەخێر بزانە بەچی داوا دەکا بەناوەکانی الله تعالی بەزاتی الله تعالی داوائەکا (أن تجعل القرآن ربيع قلبي)تۆ قورئان بکەیت بە بەهاری دلم ،یانی دلم بەوە بگەشێتەوە بەم قورئانە ، کەچی ئێی ئێستا دەلێ نەخێر براکەم بەجگەرە دلی ئەگەشێتەوە برا موسلمانەکەم بەپێکی عارەق دلی ئەگەشێتەوە ! برا موسلمانەکەم کەکاتێك دلی بێتاقەت و خەفەت بار ئەبێ ئەچێتە ئەو بازارە و پیاسەیەك ئەکا و چاوی لەچوار ئافرەت بکەوێی دلی ئەگەشێتەوە ! ئەلێ : با بچم خەمێك بەبا بدەم تاقەتم نیە لەماڵەوە دانیشم خەمەکەی بەچی بە بادەدا ! ! ؟ بەنەزەر کردن !

نەخێر بەلکو بەقورئانەکەی خوا قورئانەکە بکە بەهاری دلت بەهاریش بەخۆتان ئەزانن ئەنواع و ئەشکال گولی تێدایە وە ئەنواع و ئەشکال سورەت و ئایەتمان هەیە دلتی پێی برازێنەوە ، پاشان دەفەرموویی : (ونور بصري)بیکەی بە ڕۆشنایی سنگم ئەی خوایە (وجلاء حزني)بیکەی بەلابەری خەفەتەکانم ، سەیری بکە خەفەت لەشتی ڕابردوو ئەخورێی ، ئەلێ والله خەفەتم هەیە ! ! فلان شت ڕوویداوە خەفەتم هەیە و خەفەت ئەخۆم ! یانی لەشتی ڕابردووەکان تۆ خەفەتت هەیە (وذهاب همي) لابردنی خەم (هم)خەمە ،خەم ئەوەیە کە ئێستا شتەکە ڕوویداوە ئێسًتا حالین تۆ ئەلێ بەخوا ئەو خەمەم هەیە ، خەفەت بۆ ڕابردووە بەلام هەم و خەم بۆ ئێستایە ،

شتێکیترمان هەیە سەیری کەلیمەی هەم و لەگەل غەم !

زانایان دەفەرموون : (وإن كان يتعلق بواقعِ الإنسان وحاضره فهو غم .)[٢] غەم لەزمانی کوردی خۆماندا ناوبراوە بە خەم ، خەم بۆ ئێستایە ، هەمان هەیە کە لەحەدیسەکەدا باسی کردوە بۆ داهاتووە ، یانی ئێمە ئێستا سێ شت لەبەردەستماندا هەیە ، ڕابردوو و ئێستا و داهاتوو .

---

[٢] : أثر الأذكار الشرعية: (ص/٤)

رابردوو: تۆ خەفەتی لیٚ دەخۆی هەمووتان خەفەت لەرابردووتان دەخۆن لەکەم و کوری و گوناهەکانتان.

داهاتوو : لەداهاتوودا تۆ ئەترسی خەوفت هەیە ئەلیٚ ئەبیٚ چیم بەسەر بیٚ .

ئێستاش : خەمی ئەوکاتەت هەیە .

ئەگەر تۆ بێت ئا ئەمە بلێت هەر سیٚ شتەکەت نامێنی ، بۆ ؟ چونکە تۆ قورئان دەکەیتە سەر مەشقی خۆت تۆ قورئان دەکەیت بە رابەری خۆت بەهیچ شێوازێك تۆ ویل نابی لەودونیایەدا .

پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) دەفەرمووی :(إلا أذهب الله همه وأبدله مكان حزنه فرحا)[٣] إلا خوای تبارك وتعالی خەم و خەفەتەکەی لادەبا وە جێگەکەی دەکات بە دلخۆشی .

لەم حەدیثەی پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) چوار ئەصلی تێدایە بابەوردی سەیری ئەم چوار ئەصلە بکەین :

ئەصلی یەکەم : تەحقیقی عیبادەتە :

تۆ ئەلیٚ : ((للهم إني عبدك) ئیعتراف دەکەی تۆ لێرەدا دەلێت : ئەی خوایە من عەبد و بەندەی تۆم (ابن عبدك) باوکیشم بەندە و عەبدی تۆیە (ابن أمتك)دایکیشم هەر کەنیزەکی تۆیە ، کەواتە لێرەدا تۆ ئیعترافت کرد کەتۆ ئی خوایی ، تۆ ئی خۆت نیت چ جای ئی کەسێکیتر بیت تۆ بۆخۆت هەوا و ئارەزوی خۆت ناپەرستی چ جای هەوا و ئارەزووی کەسێکیتر بپەرستی تۆ ، تۆ ئەلیٚ من عەبدایەتی بۆ الله دەکەم کەواتە ئەمە ئیعتراف بوو بە بەندایەتی ئەبی بەم شێوەیە بیر لەحەدیسەکە بکەینەوە .

ئەصلی دووەم : ئیمان هەبوون بە قەزا و قەدەر :

تۆ ئەلیٚ : (ناصيتي بيدك ماض في حكمك)ئەمە قەزا و قەدەرە ، خوایە من لەسەر ئەو نەخشەیە دەرۆم کە تۆ دات ناوە ، تەبعەن ئاگاداربن پێش ئەوەی مخلوق دروست بیٚ الله تعالی هەموو شتێکی زانیوە ئەزانی ناوت چیە و کوری کیٚ ی وە ئەزانی بەهەشتیت یاخود جەهەنەمی وە ئەزانی باش

[٣] : في صحيح ابن حبّان " ٩٧٢ "

دەکەی یاخود خراپ وە ئەزانی ئاخیر لوقمە کامەیە کە تۆئەیخۆیت ! وە ئەزانی هەموو گەلاکانی سەر زەمین لەکەیدا ئەباری و کەی دەباری و ژمارەیان چەندە و چەند نیە ، تۆ چەند بیری لیٚ بکەیتەوە زۆر زەحمەتە ئەبیٚ بترسی لەبەردەمی ئەو خوایەدا ، ئەوە قەدەری الله تعالی یە ، تۆلێرەدا ئەلیٚ خوایە من ئیعتراف بە قەزا و قەدەری تۆدەکەم .

جا لێرەدا زۆر کەس ئیشکالی بۆ دروست دەبیٚ ئەلیٚ : باشە کە خوا ئەوەی لەسەر من نوسیوە من گوناهم چیە ؟

ئەمە زۆربەی شیوعی و لینینی و مارکسیی و بێباوەڕەکان و لەکاتی خۆشیدا کافرەکان ئەمانەیان هێناوە یاخود کەسانێك هەبوون پرسیاریان کردوە نەك لەروانگەی ئینکارییەوە بەلکو لەروانگەی زانینەوە ئەیانویست بزانن ، صەحابە بە پێغەمبەری ویت (صلی الله علیه وسلم) کە خوا نوسیویەتی ئێمە بۆ عەمەل بکەین ؟ ئەمە لەوانگەی ئینکارییەوە نەبوو باش بزانن بەلکو بۆ زانینیان بوو و ئەیان پرسی ئەویانویست بزانن تۆش بەدلتدا دێت مەرج نیە هەرکەسێك ئەم قسەی کرد بلێن تۆ کافری بەلاّم هەیە بەکوفرەوە ئەیکا یانی ئەچیٚ زینا و قەتل ئەکا کە پیٚ دەلیٚ بۆ وا دەکەی دەلیٚ لێم گەرێن خوا لەسەری نوسیومە نالێن خوا هەیە و هەموو شتێکی زانیوە ئەوە لەسەری نوسیومە و دەکەم ! !

ئێمە رەدمان بۆ ئەوانە ئەوەیە دەلێن : دەنوێژیش بکە و بلیٚ خوا لەسەری نوسیوم ! ! دەدەرگای مالەکەت بکەرەوە با بێن و قاسە دۆلارەکەت بدزێی بلیٚ بەخوا خوا لەسەری نوسیوم با ئەو دزە بیبات و قسە ناکەم ! ! دەبا ژن و مندالت فەساد بکەن و بلیٚ خوا نوسیویەتی و من قسە ناکەم ! ! ئەی بۆ بۆوە قسە دەکەی ! ! ئەی ئەوەش هەر خوا نەینوسیوە ! ؟ بەس تۆ نازانی خوا چی نوسیوە ئەبیٚ ئاگادار بی الله تعالی بەدرۆیان ئەخاتەوە ! راستە الله تعالی هەموو شتێکی زانیوە بەس تۆ لەکوێی زانیوەتە الله ئەوەی نوسیوە ! ؟ لە مەسەلەی قەزا و قەدەر کێشە زۆرە ئەبی ئاگادار بین وردبین لەسەری .

الله تعالی هەموو شتێکی زانیوە و وە زانیویەتی تۆ چی دەکەی و چی ناکەیت جالەم حەدیسەدا بۆیە دەلیٚ ئەی خوای تعالی تۆ هەرچیەك دەکەیت تۆ حەکەمی عەدلی .

ئەصلی سێی یەم :داوا کردن بە ئەسماء الحسنى :

تۆ دەلێ : (أسألك بكل اسم هو لك)بەهەموو ناوەکانی تۆ داوا دەکەم نەهاتی بلێ بەناو پێغەمبەرم و ئادەم و نوح و هەموو قورئان بگەریی ئەمەی تێدا نیە ، ئێستا لەوانەیە کەسێك بلێ یانی ناکرێی بلێم بۆخاتری پێغەمبەر ؟! ئەلێن ئەگەر جائیز بووایە خوای تعالى دەیفەرموو ئەی وت (وللرسول الاسماء الحسنى فدعوه بها)بەس نەیوتوە (للرسول)وتویەتی : (وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا)[4] من نازانم بۆ ئەم خەلکە ئەوەندە دووژمنی خوان کە پێیان ئەلێ : بەس خوا ئەلێ نا خوا و پێغەمبەر و صەحابە و فلان و فلان ! ئاخر نابێ بیپەرستی لە الله زیاتر نابێ پێغەمبەریش بپەرستی لە الله زیاتر (صلى الله عليه وسلم) عیبادەت ئەمەیە بۆ خوایە بەتەنها (وحده لا شريك له)تۆ ناچی بۆ حەج و عومەرە ئەلێت : (لبيك اللهم لبيك)خۆ نالێت (لبيك يا رسول الله ! !)وا نالێت !

بەلکو ئەلێت : (لبيك اللهم لبيك .. لبيك لا شريك لك لبيك .. إن الحمد والنعمة لك والملك لا شريك لك) شەریك کێی یە؟ هاوبەشە ! نەخێر الله تعالى هاوبەشی نیە ، کەواتە هاوبەشی بۆ زیاد مەکەن .

لێرەدا لەدوعاکەدا ئەلێ بەناوەکانی تۆ داوا ئەکەین .

الله تعالى ناوی زۆرن و نازانی ژمارەیان چەندە و بێ پایانە الله تعالى بەس ٩٩ ناوی نیە وەکو وتمان حەدیسەکە صەحیحە کە دەلێ ٩٩ ناو بژمێرە بەلام پێت ئەلێ : لەنێوان ناوەکانی الله تعالى کە کەس نازانی چەندە هەرکەس ٩٩ ناو کە بەصەحیحی هاتبێ لەقورئان و سونە هاتبێ .

ئەگەر ئێمە سەیری قورئان و سونەی صەحیح بکەین لە ٩٩ زیاتریش هاتووە !! بەس تۆ ٩٩ ئەژمێریی کە ئیتفاقی لەسەر بێ لەقورئان و لە سونەی صەحیح وە ماناکانی بزانە وە ان شاء الله الله تعالى بەئیزنی خۆی ئەتخاتە بەهەشتەکەیەوە بەمەرجێکیش ئیش بەم ناوانە بکەیت ! شەیطانیش ئەیزانی بەس ئیشی پێی نەکرد شەیطان ئەیزانی یەك لەناوەکانی الله تعالى (ئیلاه)ە بەس ئیشی پێی

[4] : سورة الأعراف اية : ١٨٠

نەكرد وتی : نا من سەجدە بۆ ئادەم نابەم ! تەواو ئیتر برۆ بۆ جەهەنەم با هەزار جاریش بزانی الله (ئیلاه)ە ، هیچ سودت پێی ناگەیەنێی ، مەرجی ئەمە ئەوەیە كەوا بەقسەی بكەیت .

ئەصلی چوارەم : عینایە بە قورئانی پیرۆز :

هۆكارەكەمان ئەمەیە كەوتی قورئان بكەیت بەچی ؟ (أن تجعل القرآن ربيع قلبي)بەبەهاری دلم ، ئەم قورئانە پیرۆزەمان لادواە ، ژیانمان بوە بەخەم و خەفەت ! پشتمان كردۆتە ئەم قورئانە پیرۆزە وەكو یەهود و نەصارا چۆن تەورات و ئینجیلایان فرێیدا (فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ)[٥] خستیانە پیشتی خۆیان رێبازیتریان خستە پێش خۆیان ،

وەكو ئێستا دەلێن : ئەم قورئانە لابە ئێستا كاتی ئەمە نیە ! ئەوە كاتی ئەمە نیە ئەمە ئی عەرەبە پێی پەتیەكان بوو ئەوە ئیی ئێمە نیە ئێستا ، ئێستا پێشكەوتن و مەدەنیەت و تەكنەلۆجیامان هەیە قورئان و خوا وپێغەمبەر و بەهەشتمان بۆ چیە ئێمە ! ! بەم شێوەیە بابەتەكە .

جا لەحەدیثەكەدا پێمان دەلێ بلێ : قورئان بكەیت بە بەهاری دلم خەم و خەفتەكانمی پی لابەی خوای تعالی ، ئەلێ إلا خوای تعالی خەم و خەفەتەكانی لادەبا.

وەهەر كەسێكیش ئەم حەدیثەی بیست جارێكیتر باسی دەكەمەوە ئەلێ : پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) فەرمووی : كە ئەمەی وت : إلا ئەو كەسە خەم و خەفەتی نامێنی بەمەرجێك بەم چوار شێوەیەی باسمان كرد هەمووی وەربگرێی ، نەك تۆ بلێ قورئان بكە بەبەهاری دلم و برۆیت و رێبازێكیتر بكەیت بەبەهاری دلت خۆشیت بە قورئان نێت و خۆشیت بەغەیری قورئان بێ ئەمە بەهۆیەوە خەم و خەفەت زیاتر دەبێ بەم شێوەیە كەم نابێتەوە بەلكو زیاتر دەبێ .

(قالوا : يا رسول الله ينبغي لنا أن نتعلم هذه الكلمات ؟) وتیان : ئەی پێغەمبەری خوا(صلی الله علیه وسلم) پێویستە لەسەرمان ئەم كەلیمانە فێر بین ؟ (قال : (أجل ينبغي لمن سمعهن أن يتعلمهن) پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) فەرمووی : بەلێ هەر كەسێك گوێی لێ بوو دەبێ بیلێت .

---

[٥] : سورة ال عمران اية : ١٨٧

جا ئەمە دوعای حزنە لەناو کیتابەکاندا مەوجودە لەناو حسن المسلم و لەناو چەندەها کیتابدا إن شاء الله هەرکاتێك کە خەم و خەفەتت هەبوو بیخوێنە والله بەبێ ریا و سومەعە دەیلێم والله العظیم چەند جارم خوێندۆتەوە الله تعالی خەم و خەفەتی لابردووم ئابەم شێوەیەی کە باسمان کرد بەڵام .

داوا دەکەم لە الله تعالی یارمەتی دەری هەموو لایەك بێ .

(وصلى الله وسلم على نبينا محمد ، وعلى آله وصحبه وسلم)